

Marek Ciara, Warszawa

**MATERIAŁY MICHAŁA STANISŁAWA KOSSAKOWSKIEGO
(1883-1962)
(4)**

Michał Stanisław Kossakowski urodził się 26 listopada 1883 r. w Warszawie. Był synem Stanisława i Michaliny z Zaleskich. Rodzice byli właścicielami majątku w Wojtkuszkach (obecnie Vaitkuškis w rejonie wilkomierskim na Litwie) w ówczesnej gubernii kowieńskiej. Kształcił się w gimnazjum realnym w Warszawie. Studiował na wydziale agronomicznym politechniki w Rydze i na wydziale prawa na uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii. Studiów nie ukończył. W 1905 r. zmarł jego ojciec, co zmusiło go do zmiany planów życiowych i zajęcia się rodzinnym majątkiem i opieką nad młodszym rodzeństwem.

W 1906 r. osiadł w nabytym majątku w Nidokach w powiecie wilkomirskim w gubernii kowieńskiej. Od 1906 roku sprawował liczne funkcje społeczne: był honorowym sędzią pokoju w powiecie wilkomirskim, członkiem zarządu Kowieńskiego Syndykatu Rolniczego, Kowieńskiego Towarzystwa Rolniczego i Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w Kownie.

Po wybuchu pierwszej wojny światowej zaangażował się w tworzenie lokalnego Komitetu Obywatelskiego niosącego pomoc ludności cywilnej poszkodowanej przez wojnę. Zaangażował się też w działalność rosyjskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża. W 1915 r. został mianowany naczelnikiem 82 Oddziału Czołowego Rosyjskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

W 1915 r. został zastępcą pełnomocnika szczególnego Centralnego Komitetu Obywatelskiego guberni Królestwa Polskiego z siedzibą w Kijowie. Był w tym czasie też zastępcą pełnomocnika i kierownika Wydziału Sanitarnego w Polskim Komitecie Pomocy Sanitarnej współpracującego z Centralnym Komitetem Obywatelskim. W maju 1917 r. objął funkcje pełnomocnika szczególnego Centralnego Komitetu Obywatelskiego w okręgu mińskim.

W latach 1918-1919 r. był przewodniczącym Komitetu Obrony Kresów Wschodnich w Wilnie. Był prezesem Komitetu Ziemi Polaków na Kowieńszczyźnie, delegatem Polskiej Rady Narodowej na Litwie i członkiem Zjednoczonych Delegacji Rad Narodowych Polskich na Litwie i Białorusi.

Od maja 1919 r. do lipca 1920 r. pracował z Zarządzie Cywilnym Ziem Wschodnich na stanowisku pierwszego zastępcy Generalnego Komisarza. Brał udział w rokowaniach z Julianem Marchlewskim – pełnomocnikiem sowieckiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża w Białowieży w lipcu 1919 r. i od października do grudnia 1919 r. w Mikaszewiczach. Rokowania dotyczyły wymiany jeńców i więźniów.

W 1920 r. brał udział jako ochotnik w wojnie z bolszewikami. Jeszcze w trakcie wojny został delegowany do przeprowadzenia rozmów z delegacją sowiecką w sprawie rozpoczęcia rokowań pokojowych w Rydze. Następnie z ramienia Ministerstwa Spraw Zagranicznych utworzył i kierował Biuro Spraw Litwy Środkowej. W 1922 r. jako naczelnik Wydziału Wschodniego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych uczestniczył w międzynarodowych konferencjach w Genui (maj 1922 r.) i w Hadze (czerwiec-lipiec 1922 r.).

W 1926 r. zwolnił się z Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W latach 1927-1939 pracował w bankowości. W latach 1927-1932 był dyrektorem i wiceprezesem Banku Zachodniego, prezesem Zjednoczonego Banku Ziemiańskiego i członkiem rady Banku Akceptacyjnego. Od 1 lipca 1935 r. do wybuchu wojny pracował w Banku Polskim: na

stanowisku dyrektora Oddziału Krakowskiego (1935-1938) i dyrektora Oddziału Poznańskiego (1938-1939). Okres wojny spędził w Brwinowie. Od stycznia do marca 1943 był osadzony w niemieckim więzieniu na Pawiaku. Po wojnie pracował do 1950 r. w Banku Polskim.

Michał Kossakowski w lipcu 1909 r. zawarł związek małżeński z Elżbietą z Galen-Bispingów. Małżeństwo miało ośmioro dzieci: Józefa, Jana i Stanisława, Marię, Jadwigę, Elżbietę, Annę i Michalinę. Zmarł 23 stycznia 1962 r. w Brwinowie. Pochowany został na miejscowym cmentarzu.

Materiały Michała Stanisława Kossakowskiego zostały nabyte w trzech transzach: w 1959 r. (zakup od autora), 1979 r., (przekazanie przez Centralne Archiwum Komitetu Centralnego PZPR, w którym znalazły się materiały archiwalne przejęte w czasie wojny przez jednostki Wojska Polskiego) i 1983 r (darowizna Józefa Kossakowskiego). Numery w księdze nabytków to: 235, 1979, 1983.

W 2024 r. Marek Ciara uporządkował materiały archiwalne i opracował inwentarz. Materiały zespołu pochodzą z lat 1915-1922. Rozmiar to 0, 32 m. b. Jest to dziennik opisujący wydarzenia, w których autor brał udział od 21 maja 1915 r. do 30 czerwca 1922 r. Są w nim dwie luki: od 4 lutego 1916 r. do 15. /28. 04. 1917 r. i z drugiej połowy 1921 r. W tym czasie autor nie prowadził dziennika. W jednostkach 1, 3, 5, 6, 9, 15 znajduje się ekslibris: „Z księgozbioru Michała Stanisława hr. Kossakowskiego w Gliniance” oraz w jednostce 8: „Biblioteka Nidocka. Ex Libris Michała Stanisława hr. Korwin-Kossakowskiego”.

Część dziennika obejmująca okres od 21 maja 1915 r. do 31 grudnia 1918 r. została wydana nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (tom 1 część 1 i 2, Lublin 2010, tom 2 i 3, Lublin 2016).

W PAN Archiwum w Warszawie spuściznie nadano sygnaturę 4. W serwisie <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl> zespół ma numer 302/ 464 /0. Inwentarz liczy 15 jednostek.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Michała Stanisława Kossakowskiego, sygnatura 4
2. Cieślak T., *Kossakowski Michał Stanisław* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968-1969, tom XIV, s. 282
3. Kossakowski M. S., *Diariusz*, tom 1, część 1 i 2, redakcja naukowa M. Mądzik, Lublin 2010, tom 2 i 3, redakcja naukowa: D. Tarasiuk, M. Korzeniowski, K. Latawiec, Lublin 2016

INWENTARZ

1. Michał Stanisław Kossakowski, *Diariusz*
21. 05. 1915-3. 02. 1916, masz., opr., k. 322
2. Jw.
16/29. 04. 1917-18/31. 02. 1917, masz., l., k. 540
3. Jw.
28.04/11.05-19.12.1917/1. 01. 1918, masz., opr., k. 417

4. Jw.
1. 01. 1918 r. (styl nowy) — 31. 12. 1918/1.01.1919, masz., opr., k. 183
5. Jw.
2. 01. 1920-29. 06. 1920 r., masz., opr., k. 327
6. Jw.
1. 07. 1920-31. 12. 1920 r., masz., opr., k. 405
7. Jw.
styczeń 1921-4. 07. 1921 r., masz., opr., k. 192
8. Jw.
6. 01. 1922-30. 06. 1922 r., rkp., masz., opr., k. 272
9. Jw.
Wstęp. Pomiędzy rokiem 1905 i 1915[...] napisałem 3 stycznia 1920 r. w Warszawie
21. 05. 1915-3. 02. 1915 r., masz., opr., k. 320
10. Jw.
4. 07. 1919-16. 07. 1919, masz., l., k. 294
11. Jw.
1. 01. 1919-29.06. 1919, masz., kkp., opr., k. 546
12. Jw.
1. 01. 1919-20. 02. 1919, kkp., l., k. 183
13. Jw.
21. 02. 1919-8. 05. 1919, kkp., l., k. 219
14. Jw.
9. 05. 1919-29. 06. 1919, kkp., l., k. 123
15. Jw.
4. 07. 1919-31. 12. 1919, masz., opr., k. 298